

Medlemmarna, pengarna och nyttan

Facket som kollektiv nytta eller försäkringsbolag? Vad är det medlemmarna i Sveriges läkarförbund får för sina pengar? Rimligen borde det vara något, men är detta något av värde för hela kåren och för läkaryrket som sådant? Annars kan man se ett medlemskap som vilken individuell försäkring som helst, skriver Per Lytsy.

Vad ett medlemskap i Läkarförbundet bör kosta beror sannolikt på vem man frågar och hur denne uppfattar sambandet mellan medlemmarnas behov och förbundets förmåga tillgodose de behoven. Det kan vara så att Läkarförbundets nuvarande storlek och organisation är ett uttryck för medlemmarnas efterfrågan på vissa tjänster. Det kan också vara så att Läkarförbundets storlek och organisation är av den kaliber att det förutsätter en viss medlemsintäkt och att det är den huvudsakliga faktorn som styr medlemsavgifternas storlek.

Oavsett vilket är det frestande att ställa medlemmarnas avgifter mot den nytta som de genererar. En utgångspunkt torde vara att det bör finnas ett sådant samband, men hur det ser ut är inte vetenskapligt belagt. Flera modeller är teoretiskt tänkbara (Figur 1).

Ur ett kollektivistiskt och fackligt intressperspektiv går det naturligtvis att argumentera för att en sådan nyttoanalys är ohederlig i sitt upplägg, om den inte ger ett resultat liknande det i delfigur a. Det går kanske inte att skatta förbundets nytta ur en så snäv synvinkel. Det är kanhända rimligare att se förbundets vedermödor ur ett longitudinellt perspektiv där nyttan vävs in i ett tidsförlopp. De kloka ord och yttranden som under decennier fällt på fackliga möten och sammanträden, som dokumenterats och eventuellt publicerats eller arkiverats, har på ett subtilt men genomträng-

ande sätt bidragit till att göra läkaryrket till vad det är idag. Utan Läkarförbundets insats genom åren hade yrket rent av varit något annat, osagt vad, men rimligen i de flesta avseenden sämre än vad det är idag. Nyttosambandet är därmed obestriddligen positivt, men kurvans utseende står bortom den metodologiska analysens möjliga kontroll. Det är en tilltalande tanke, nästan religiös.

Ur ett individualistiskt perspektiv är analysen kanske svårare och enklare på en och samma gång. Förmodligen varierar den subjektiva nyttoupplevelsen från medlem till medlem. Ur ett undersökande perspektiv är det emellertid intressant att dikotomisera utfallsvariabeln, det vill säga dela upp medlemmarna i två grupper: de som anser sig ha haft nytta av Läkarförbundet och de som upplever att de inte haft det. En hypotes är att den förra gruppen – de som upplevt nytta – i större utsträckning haft be-

hov och fått del av Läkarförbundets unika kompetens och personliga service. Det kan exempelvis ha varit i form av råd och stöd rörande yrkesroll eller som juridisk vägledning, eventuellt till följd av att man i sin kliniska gärning hamnat i klammeri med antingen vetenskap och beprövad erfarenhet eller en patient. Eller i värsta fall med både-och.

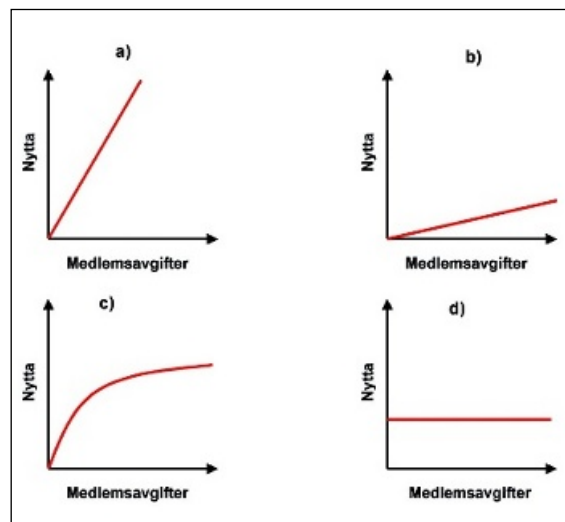
Om denna hypotes stämmer går det alltså att betrakta den subjektiva nyttan av medlemskapet i Läkarförbundet som vilken försäkring som helst. Nyttan utfaller först när något oväntat och/eller oönskat inträffar.

Ett eventuellt medlemskap i Läkarförbundet bör, mot denna bakgrund, grunda sig på medlemsavgiftens storlek, en individuell riskkalkyl som baseras på en sannolikhetsuppskattning och en värdering av det obehag som kan uppstå för en individ i läkaryrket samt förbundets eventuella förmåga att mildra detta obehag.

I slutändan är det naturligtvis upp till var och en att ta ställning till varför man är med i Sveriges läkarförbund; numera bjuds vi ju tre aviseringstillfällen per år som ger oss möjlighet att reflektera. Pengar kan vara ett viktigt incitament för människors beteende, sannolikt även läkares. Empirisk forskning har emellertid visat att pengar inte styr allena; icke-kontrollerbara kofaktorer som altruism och oförstånd med mera skapar en heterogenitet som gör det omöjligt att generalisera en hel yrkeskårs kunskap, attityder och beteende. Detta gör området svårstuderat.

Personligen lutar jag åt försäkringssynsättet i min egen nyttoanalys av medlemskapet. Visst svider det när premien ska betalas, men så länge som kontakten mellan mig och förbundet inskränker sig till ett minimum uppfattar jag det som en bekräftelse på att alla parter trots allt är gynnade på något vis.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Författaren är medlem i Sveriges läkarförbund.*

Figur 1. Teoretiska modeller över sambandet mellan storleken på avgiften för medlemskap i Läkarförbundet och den nytta detta medför.

PER LYTSY

läkare vid centrum för miljörelaterad ohälsa och stress (CEOS), Akademiska sjukhuset, samt vid enheten för socialmedicin, institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet
per.lytsy@telia.com

Fler debattinlägg sidan 855.